

(305) גוי.

מבושל, אינה מצדיקה טירחה מרובה כל כך!

תנו רבנן: יין מבושל, ואלונתית [משקה של רפואה] של עובדי כוכבים — אסורין, כיון שבתחילתן היו יין. אולם אלונתית כברייתא, שלקחה הגוי מיד ישראלי כאשר כבר היתה עשויה כמשקה אלונתית, וכבר עירבו את האלונתית ביין, (306) ומעולם לא היתה אצל הגוי בתורת יין — מותרת. ואיזו היא אלונתית? —

א-ל ואי אם משום שחוששין אנו שמא איחלופי, יחליפו הגוי ביין מבושל משלו, הרי שאין לחשוש לכך.

מכיון דאיכא שישנו חותם אחד, לא טרח ומזיף, הגוי אינו טורח לפתוח את סתימת החבית, להוציא משם את היין המבושל, ולתת יין מבושל אחר במקומו, ולזייף חותם אחר כדי לסגור ולחתום את החבית בדיוק כמו שעשה הישראלי, כיון שהחלפת יין

ריחו או צבעו, כל שנשתנה — בטל חינו. ואין חיבת ניסוך עליו. [ומדברים אלו, הסיק הגרש"ז אורבאך [קובץ "הנאמן" תשרי תשמ"ב והובא בספרו מנחת שלמה] שיין המפוסטר שהוא מבושל בתוך הצנורות ולא נחסר ולא נשתנה טעמו, ושכיח הוא, אין בזה היתר של יין מבושל. ואם נגע בו עכו"ם, או אלו שדינם כעכו"ם, נאסר היין!].

306. כך פירש רש"י. והוכיחו מכך הראשונים [תוס' ריטב"א ועוד]. שכל תבשיל שנתערב בו יין ובטל מראהו, אפילו אם לא בטל טעמו, אינו נאסר על ידי מגע גוי.

והקשו התוס' על דברי רש"י, דהא אלונתית כברייתא לא משמע כפירושו שנקראת כך רק אחר שנתנו בתוכה יין. ועוד, במסכת חולין ו א משמע שקרויה אלונתית עוד לפני שנתנו בה יין. ופירש ר"ת, שדרך האלונתית היא שמכניסים אותה לשמירה עוד קודם שנותנים בה יין. וכאשר רוצים להשתמש בה, מוציאים ממנה מעט מעט, ומערבין בה יין. לפי שאם יערבו את כולה יין מתחילה, לא תישמר לזמן רב ותתקלקל. ומשום כך, כאשר רואה ישראל את האלונתית של הגוי כאשר היא ניטלת מן החבית כמות שהיא — מותרת. כיון שמסתמא לא עירב

שהמתירין לברך עליו סוברים שאין היין נגרע על ידי בישולו. והאוסרין סוברים שהיין נגרע בכך. ואף אין מברכים עליו בורא פרי הגפן, אלא שהכל [ועיין בביאור הלכה שם שהביא מחלוקת ראשונים בענין יין מעושן]. וכתב הרמ"א שם: והמנהג לקדש עליו, אפילו יש לו יין אחר, רק שאינו טוב כמו המבושל!

וכן נראה מדברי רש"י במשנה ד"ה שהיה, שכתב שהחומץ שניתן ביד עכו"ם, אינו נאסר בהנאה. ומשמע, שבאכילה נאסר. וכ"כ הרא"ש שישראל עם קדושים, נהגו בו איסור. עוד נחלקו ר"ת ורבינו משולם, לענין יין בוסר. דעת רבינו משולם היא, כיון שהיוצא מן הבוסר נקרא מים ולא יין, יש להתיר. ודעת ר"ת, שאף זה יש לאסור. כיון שאין בקיאיין בשיעור המדוקדק אימתי נקרא בוסר. ודעת הריטב"א שאף בוסר יש להתירו, וכדין חומץ.

305. כתב הריטב"א, דכיון שאין שותים ממנו אלא דרך תענוג. ודבר מועט הוא הנעשה לפרקים, ואינו מצוי אצל הכל. ולפיכך לא היה בכלל גזירה, ועמד בהיתרו. ובמאירי כאן כתב, שכל שהוא מבושל עד שנשתנה טעמו מכמות שהיה מחמת בישולו, או

מגולה, (310) משום שיש לחשוש שמא שמה ממנו נחש, והטיל בו את ארסו. ולפיכך, סכנה לשתות מאותו המשקה.

ומבאר הגמרא להלן, אלו משקאות נאסרו משום כך, ובאלו משקאות אין לחשוש לשתית הנחש, ולא נאסרו משום כך. (311)

רבה רב יוסף דאמרי תרוייהו, אמרו שניהם: יין מזוג שמזגו ועירכו אותו במים [כאשר שני שלישים ממנו מים, ואחד יין (312)] — אין בו איסור משום גילוי. אם מניחו מגולה, אין איסור בשתיתו, כיון שאין לחשוש שמא נחש שמה שמה ממנו.

וכמו כן יין מבושל, אין בו משום איסור ניסוך, כיון שאין הגוים מנסכין יין

כדתניא (307) לגבי שבת: עושיין אנומליין משקה, ואין עושיין אלונתית רפואה. ואיזו היא אנומליין, ואיזו היא אלונתית?

אנומליין הוא משקה העשוי מייין, ודבש, ופלפליין, והרי הוא כשאר המשקין המותרים בשבת. (308)

אלונתית היא רפואה העשויה מייין ישן, ומים צלולין [שנשאבו, ועומדים בכלי יום או יומים עד שכל החומרים המעורבים בתוך המים השאובין כגון עפר וכדומה — שוקעין], ואפרסמון — דעבדי תרופה זו עשויה לבי מפרתא, לאלו היוצאים מבית המרחץ. (309)

אסרו חכמים לשתות משקה שהיה

בה הגוי יין לפני כן בכדי שלא תתקלקל.

[עוד בענין אלונתית, ראה ט"ז יו"ד קכ"ג ס"ק כ"ג וברש"ש כאן].

307. מסכת שבת קמ א.

308. משקה זה הוזכר לענין שבת. ולענין איסור יין נסך, מבואר בראשונים שאין לאוסרו.

309. על מנת שלא יחלו ביציאה החוצה מן המרחץ. וכיון שמשקה של בריאות ורפואה הוא, אין עושיין אותו בשבת.

310. חולין י א: שלשה משקין אסורין משום גילוי — המים והיין והחלב. ושאר כל משקין מותרין.

וכמה ישהן והן אסורים — כדי שיצא הנחש במקום קרוב וישתה.

וכמה מקום קרוב אמר רב יצחק בריה דרב יהושע, כדי שיצא הנחש מתחת אוזן הכלי, וישתה, ויחזור לחורו. וכן כתב הטור יו"ד סימן

קט"ז.

ושיעור כמות המשקה האסור משום גילוי, מבואר בגמרא וברא"ש כאן, שתהיה כמות מים המספיקה, לכדי שתאבד בהם המרה. היינו ארס הנחש.

311. השלחן ערוך יו"ד סימן קט"ז סעיף א' כתב: ועכשו שאין נחשים מצויים בינינו — מותר. ובפתחי תשובה שם ס"ק א' הביא מדברי השל"ה דף מט ב, שכתב שמכל מקום שומר נפשו ירחק מזה. וכן מובא בהנהגת הגר"א, שהיה נזהר מאוד בדבר זה.

312. כך פירשו רש"י והראשונים.

ואם עירב יין בפחות משיעור זה, כתב הריטב"א שיצא מכלל יין לענין קידוש והבדלה וברכה. וראה משנה ברורה סימן ער"ב ס"ק י"ב, שכתב שאין זה אלא כמים שאין בהם אלא מעט מתיקות וודאי שאין זה יין.

ומשום כך אף אינו נידון כיון נסך, כיון שיסוד איסור יין של גוים הוא משום שלא יבוא

מבושל, (313)

מבושל, אין בו משום גילוי?

איבעיא להו, נסתפקו: יין מבושל, כאשר נשאר מגולה, האם יש בו איסור משום גילוי, או אין בו איסור משום גילוי?

ומביאה הגמרא ראייה — תא שמע: העיד רבי יעקב בר אידי על יין מבושל שאין נחש שותה ממנו, ולפיכך אין בו איסור משום גילוי.

רבי ינאי בר ישמעאל חלש, חש שלא בטוב. על לגביה, נכנסו אצלו רבי ישמעאל בן זירוד ורבנן, לשוילי ביה, לשואלו בשלומו.

יתבי, וקא מבעיא להו, כאשר ישבו אצלו, הסתפקו בשאלה:

האם יין מבושל, יש בו איסור להשאירו מגולה משום גילוי, או אין בו משום גילוי?

אמר להו רבי ישמעאל בן זירוד לחכמים: הכי כך אמר רבי שמעון בן לקיש משום גברא רבה, בשם אדם גדול, ומנו, ומיהו אותו אדם גדול — רבי חייא. וכך אמר: יין

אמרו ליה חכמים: האם נסמוך על דבר זה ונתיר לשתות יין מבושל שנשאר מגולה?

מחוי להו הראה להם רבי ינאי בר ישמעאל בתנועת יד: עלי ועל צוארי — אפשר לסמוך על כך!

ומביאה הגמרא עוד בענין יין מבושל [לגבי ניסוך]:

שמואל וגוי ששמו אבלט, הוו יתבי יושבים היו יחד. איתו לקמיהו הביאו לפנייהם חמרא מבשלא יין מבושל. ומשכיה לידיה, משך אבלט הגוי את ידו מן היין, ולא נגע בו, כדי שלא לאוסרו על שמואל. (314)

אמר לו שמואל לאבלט: אינך צריך להימנע מנגע עם היין, שהרי אמרו: יין מבושל, אין בו משום יין נסך. ומשום כך, אינך אוסרו במגעך. ולמידים אנו מכך, שייך מבושל שנגע בו הגוי, מותר אף בשתייה!

ומביאה הגמרא עוד מעשה:

להתחתן בס. כמבואר לקמן לו ב. ומשקה זה שכמעט ואין בו יין, אין חשש שיסבו עמם יחד ויבואו לידי חתנות — ריטב"א.

אולם הרמב"ן נוטה לומר, שכל שיש בו טעם ומראה יין, יש לאוסרו כדין יין נסך. והרא"ש סימן י"ג והרשב"א החמירו כאשר יש בו טעם יין.

313. הובאו לעיל דברי הרא"ש שתמה, הרי עיקר איסור סתם יינם, הוא משום החשש שמא יקרבו לבנותיהם. וכי משום שהרתיח את היין בטל החשש? ויישב, שלפי שייך מבושל אינו

מצוי כל כך, לא גזרו בו חכמים. ובספר קובץ תשובות [פסקי מרן הגרי"ש אלישיב] סימן ע"ה, הובא שלפי דברי הרא"ש הללו, עולה שבזמן שבישול היין שכיח, וכגון בזמנינו שדרך העולם לפסטר את היין בתהליך הכנתו, הרי שנופל הטעם דהוה מילתא דלא שכיחא, והריהו ככל יין.

ולכן, עד כמה שהפיסטור הוא כבישול ממש, ושכיח הוא אצל הכל, ועל ידי הרתיחה מתמעט ממידתו, יש לדון ככל יין ולאוסרו.

314. לפי שייך שנגע בו גוי בכונה, אסרוהו

ומתוך כך יסתלק.

שקיל קלי מוא, נטל מעט מים, שדא ביה, הטיל לתוך היין, וסר הנחש לאחוריה, והלך מהם.

ואם כן, מוכח שהנחש אינו שותה מן היין אפילו שמזוג הוא במעט מים?

ודוחה הגמרא ראייה זו: אחי"א, עבור יין חי שאינו מזוג כלל, מסר נפשיה, מוסר הנחש נפשו למות, ובא ושותה ממנו לעיני כל, אף שמסתכן בכך שיהרגוהו.

אמזיגא, עבור יין מזוג, לא מסר נפשיה, אינו מוסר נפשו למות.

ולכן, כאשר רבה בר רב הונא החזיק בידיו יין חי, קרב אליו הנחש, אף שיכולים היו להורגו. ואילו כאשר מזגו השמש במעט מים, סר לאחוריו.

ואמנם, כאשר אין איש רואה, שותה הנחש אף מיינ מזוג. ומשום כך, יין מזוג שנתגלה — אסור.

אך שואלת הגמרא: וכי אמזיגא, עבור יין מזוג, לא מסר נפשיה לא מוסר הנחש את נפשו?

והא, והרי רבי ינאי הוה היה במקום הנקרא 'בי עכבורי', ואמרי ליה ויש אומרים כי בר הדיא הוה, הוא זה שהיה ב'בי עכבורי'.

הווי יתבי, היו יושבים שם, והווי קא שתו חמרא מזיגא, היו שותים יין מזוג. פש להו חמרא בכובא, נשאר להם יין בכלי, וצרונהי בפרונקא, וסתמו את הכלי על ידי קשירת

אמתיה שפחתו דרבי חי"א, איגלווי לה ההוא חמרא מבשלא, אירע שנתגלה אצלה יין מבושל, ונסתפקה אם מותר לשתותו.

אתיא לקמיה באה לפני דרבי חי"א, ושאלה אותו מה לעשות עם יין מגולה זה.

אמר לה רבי חי"א: הרי אמרו חכמים, יין מבושל, אין בו משום גילוי.

שמעיה שמשו דרב אדא בר אהבה, איגלי ליה חמרא מזיגא, נתגלה אצלו יין מזוג [מעורב עם מים].

אמר לו רב אדא בר אהבה: היין מותר בשתיה, שהרי אמרו: יין מזוג, אין בו משום גילוי!

אמר רב פפא: דין זה שייך מזוג אין בו משום גילוי, לא אמרן, לא אמרנוהו אלא כאשר דמזיג טובא, מעורבים בו הרבה מים.

אבל, אם היין מזיג ולא מזיג, מעורב רק במעט מים, שתי, שותה הנחש ממנו. ולפיכך הוא אסור בשתיה אם נשאר מגולה.

שואלת הגמרא: ומזיג ולא מזיג, מי שתי, וכי הנחש שותה ממנו?

והא רבה בר רב הונא הוה קאזיל בארבא, היה מהלך בספינה, והוה נקיט חמרא בהדיה, והיה עמו יין, וחזייה להוה חי"א, ראה נחש דצרי ואתי, זוחל לעברם מתוך המים.

אמר ליה רבה בר רב הונא לשמעיה לשמשו, סמי עיניה דדין [סמא את עיניו של הנחש]. כלומר, הראה לנחש דבר הדוחה אותו,

חתיכה של בגד בפיו.

והזיא להחוא חיויא, וראו נחש, **דשקיל מיא** ו**רמא בכובא**, לקח מים ומילא בכלי שבו היה היין, **עד דמלא בכובא וסליק חמרא**, עד שנתמלא הכלי ועלה על גדותיו, **עילוייה פרונקא**, עלה היין מעל לסתימת הבגד ששמו בראש הכלי, **ושתי**, שתה הנחש ממנו!

ומוכח, שאפילו על יין המזוג במים, מוסר הנחש את נפשו, שהרי עשה זאת לעיני כל היושבים שם!

אמרי, אמרו ליישב כך: **דמזיג איהו**, יין שהנחש עצמו מוזגו, וכמו שהיה במעשה שלפנינו, **שתי**, שתה הנחש ממנו, ואף מוסר נפשו עליו.

אולם יין **דמזיגי אחרניני**, שמזוג על ידי אחרים, **לא שתי**, אינו שתה ממנו.

אמר רב אשי, ואיתימא ויש אומרים כי אמר

זאת **רב משרשיא: פירוקא לסכנתא?**! האם מתרצת הגמרא תירוצים מעין אלו על מנת לסתור את הראיות לכך שאכן נחש שתה מיין מזוג, ומתוך כך אנו רוצים להתיר יין שסכנה לשתותו?!

אלא ודאי כל יין שנתגלה, אסור לשתות. שיש לחשוש שמא הנחש שתה ממנו, וסכנה היא. (315)

אמר רבא: הלכתא — יין מזוג, יש בו **משום גילוי**. (316)

ויש בו משום יין נסך. (317)

יין מבושל — אין בו **משום גילוי**, ואין בו **משום יין נסך**. (318)

שמעיה השמש **דרב חלקיה בר טובי**, איגליא **החוא קיסתא דמיא**, היו לו מים שהיו נתונים בכלי מידה הנקראת "קיסתא", ונתגלתה הקיסתא, **והוה ניים גבה**, והיה ישן לידה.

אחד מתוך ששה חלקי מים — מותר. וכן הובא ברמ"א שם סעיף ח'.

318. הרמב"ם בפרק י"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה י', כתב: הורו גאוני המערב שאם נתערב ביין של ישראל מעט דבש או מעט שאור, הואיל ואינו ראוי למזבח הרי הוא כמבושל או כשכר, ומותר לשתותו עם העכו"ם [ועיין בגרי"ז סטנסיל ענינים חדשים מה שהקשה בזה].

והמאירי חלק על שיטה זו, וכתב שיש לאוסרם משני טעמים.

א. כיון שיין הם ולא נשתנה טעמם וריחם, הרי שיש לחשוש בהם משום בנותיהם.

ב. לא כל מה שפסול לניסוך למזבח שלנו,

315. ביאר החתם סופר: על מנת להתיר סכנתא שחמורה היא מאיסור, לא מועילים קולות כעין ספק ספיקא וכיו"ב. משום שספק איסור שהותר, הרי התירתו התורה. ואם כן, אפילו אם באמת היה הדבר אסור ואכלו, לא עבר על איסור. כיון שהותר הדבר.

אבל לגבי סכנה, הרי שאם יאכל דבר מסוכן, ימות. ואי אפשר להשיב את הנפש. ומשום כך, כל שיש צד סכנה בדבר — אסור.

316. כל זמן שיש בו טעם יין — טור יו"ד סימן קט"ז.

317. הבית יוסף יו"ד סימן קט"ז. הביא בשם הרשב"א, שאם היין הנמזג במים מהווה רק חלק

— אמר בטעם הדבר, **סירכא דנברא**, מנהגי בעלה, **נקיטא** נוקטת ושומרת היא אותם. לפיכך יש לומר שאכן מקפידה היא שלא לגלות משקין.

שמואל, לא שתי מיא שותה מים מבי ארמלתא בבית אלמנה.⁽³²¹⁾ אמר שמואל את טעם הדבר: לית לה אימתא דנברא, כיון שאלמנה היא, אינה יראה מאיש, ולא מיכסיא מיא ואינה מכסה את המים.

אבל מבי ארמאה בביתם של גוים, שתי. כן היה שמואל שותה. וטעמו: נהי דאגילויא לא קפדי, אמנם על איסור הגילויי מחשש שמא יבוא נחש, אינם מקפידים, אולם, **אמנקרותא**, על נקיון המשקה — מיהא קפדי, מקפידים הם, ולכן הם דואגים שיהיה מכוסה, כדי שלא תיפול לתוכו פסולת.

איכא דאמרי, יש הגורסים כך: רב — לא שתי מיא מבי ארמאה בבית הגוי. אבל מבי ארמלתא בבית אלמנה, שתי, היה שותה.

שמואל — לא שתי מיא לא היה שותה מים, לא מבי ארמאה לא בבית הגוי, ולא מבי ארמלתא בבית אלמנה.

אמר רבי יהושע בן לוי: שלש מיני יינות הן,

אתא לגביה בא לשאול מה דין המים לפני דרב חלקיה בר טובי. אמר לו: הרי אמרו שאין לחשוש שמא נחש שותה ממים שהיה אדם ישן לידם כיון שאימת האדם הישן עליהן. ומתוך שמפחד מן האדם, אינו מוסר נפשו עבור מים אלו.⁽³¹⁹⁾

והני מילי דבר זה שמפחדים הם מן האדם הישן ליד המים, אמור רק ביממא ביום. אבל בליליא, בלילה — לא. אז הם אינם מפחדים ממנו.

דוחה זאת הגמרא: ולא היא, אין הדברים כך. אלא לא שנא ביממא ולא שנא בליליא אין הבדל, ובין ביום ובין בלילה — אימת ישן עליהם" לא אמרינן! אין אומרים שאימת הישן עליהם, אלא הם עשויין לשתות ממים אלו, ולפיכך יש לאוסרם.

רב לא שתי, לא היה שותה מבי ארמאה בביתם של הגוים. והטעם, אמר רב: לא זחירי לא זהירים הגוים בענין זה של גילויי. ולפיכך, יש לחשוש שהמשקין שבביתם נגועים בארס הנחשים.⁽³²⁰⁾

ומבי ארמלתא, בביתה של אלמנה ישראלית, שתי היה שותה, אף שאשה אינה בקיאה בהלכות, ואינה יודעת מעצמה שיש לכסות מים. ואם כן, היאך היה שותה?

320. כתב המאירי, דכל זה הוא דרך שמירה יתירה. אבל מעיקר הדין, שותים מן הגוים ומנשים [כפי שדנה הגמרא להלן]. ומשום כך, השמיט הרמב"ם הלכה זו.

321. חידוש יש בזה. שלא היה נזהר רק בפנויה, שלא היה לה ממי ללמוד דבר זה, אלא אפילו

לא מתנסך אצלם. ואף שדבש ושאור פוסלים למזבח, יתכן שכשרים הם לגוים. ולכן, כל שלא נשתנה היין והגוי מחבבו ורואה לנסכו, הריהו בכלל האיסור. ואם נגע בו, דינו כיון נסך.

319. ברבינו יהונתן נסתפק, האם אף לגבי יין נסך נאמרת סברא זו שאימת ישן עליהם, או שהגוי אינו ירא כמו הנחש.

ואין בהן משום איסור גילוי, שאין הנחש שותה מהם.

ואלו הן: חד, מר, מתוק.

ומבאר הגמרא מהם יינות אלו:

א. חד, הוא טילא חריפא דמצרי זיקי. מין יין חזק וחריף מאוד, ומחמת חוזקו, מבקע את הנאד בו הוא נמצא! וכיון שחריף, ואין טעמו טוב ומתוק, אלא כחומץ הוא, אין הנחש שותה ממנו.

ב. מר, הוא ירנא. שטעמו רע ומר.

ג. מתוק, הוא חוליא. ונעשה מתוק מאוד, כיון שעמדו הענבים בשמש במשך זמן רב והבשילו מאוד. ואין טעם היין משובח. (322)

ולפי הסבר זה בדברי רבי יהושע בן לוי, מדובר ביינות גרועים. ומחמת גריעותם ופחיתותם, אין הנחש טועם מהם.

אולם רב המא, מתני מפרש את שמות היינות שהזכיר רבי יהושע בן לוי לעילויא, כיינות מעולים ומשובחים.

וזהו פירושם:

א. חד — הוא יין חריף מחמת שעירב חמר [יין] ופלפלין וסממנים, המחריפים אותו.

ב. מר — הוא יין בעל טעם מר מחמת אפסינתין [לענה] ששמין בו.

ג. מתוק — הוא מי בארג, והוא משקה משובח. [“בארג” בלשון פרס, משובח]

וכלו אלו, יינות משובחים הם, ואין הנחש שותה מהם.

אמר רבי שמעון בן לקיש: יין ששמו “קרינא”, אין בו משום איסור גילוי.

שואלת הגמרא: מאי, מהו יין זה שנרא “קרינא”?

אמר רבי אבהו: חמרא חליא יין מתוק, דאתי מעסיא, הבא ממקום ששמו עסיא. (323)

אמר רבא: ובמקומו, באותו מקום שרגלים לשתות, יש בו משום איסור גילוי. מאי טעמא — כיון שבאותו מקום, חמר מדינה הוא. והנחשים באותו מקום רגילים לטעמו. ולכן אסור בגילוי.

אמר רבא: האי חמרא יין דאקריב, שהחמיץ [ולא נהיה חומץ ממש], עד תלתא יומי, שלשה ימים מיום שהחל להתקלקל, יש בו משום איסור גילוי.

וכן יש בו איסור משום יין נסך.

מכאן מיום השלישי ואילך, אין בו משום ל-ב גילוי, ואין בו משום יין נסך, כיון שמקולקל הוא לגמרי.

ונהרדעי, חכמי נהרדעא אמרי אומרים: אפילו לבתר תלתא יומי לאחר שלשה ימים, חיישינן יש לחשוש בו משום גילוי.

מנת להשיב ולהמתיק טעמו.

מאלמנה שלמדה דבר זה מבעלה — היה נזהר.

323. יש המפרשים שזהי אסיא.

322. כך פירש רש"י. ובירושלמי משמע, שייך מתוק הוא יין מבושל. שהיו מבשלים אותו על